

The Catholic Bulletin, glasilo nadškofije St. Paul v Minnesoti, o priseljevanju v ZDA in slovenskih izseljencih v obdobju 1911–1924

Matjaž Klemenčič*

1.01 Izvirni znanstveni članek
UDK 94:314.15(73)"1911/1924"

Matjaž Klemenčič: *The Catholic Bulletin*, glasilo nadškofije St. Paul v Minnesoti, o priseljevanju v ZDA in slovenskih izseljencih v obdobju 1911–1924. Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 86=51(2015), 1, str. 106–128

Avtor se ukvarja z vprašanjem, koliko informacij so dobili bralci glasila *The Catholic Bulletin* o priseljenjskih skupnostih v ZDA na splošno, o odnosu ameriške države do priseljevanja in o slovenski priseljenjski skupnosti. Ugotavlja, da je bralec o teh vsebinah lahko dobil precej podatkov, ki pa so bile le informativnega značaja, medtem ko poglobljenih komentarjev o posameznih dogodkih v časopisu (skoraj) ni mogoče zaslediti. Še posebej se je časopis izogibal razpravam o ameriški politiki, razen v zadevah, ki so se neposredno dotikale katoliške cerkve.

Ključne besede: *The Catholic Bulletin*, nadškofija St. Paul, priseljenstvo, priseljenjska politika ZDA, slovenski izseljenci

* Red. prof. dr. Matjaž Klemenčič, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija, matjaz.klemencic@siol.net

1.01 Original Scientific Article
UDC 94:314.15(73)"1911/1924"

Matjaž Klemenčič: *The Catholic Bulletin*, the Newsletter of the Archdiocese of St. Paul, Minnesota, on Immigration to the United States and the Slovene Immigrants between 1911 and 1924. Review for History and Ethnography, Maribor 86=51(2015), 1, pp. 106–128

The author deals with the question of how much space and what information *The Catholic Bulletin* devoted to the immigrant communities in the United States in general, the U.S. immigration policy, and finally the Slovene immigrant communities. The author notes that the reader can get a lot of data on this content, which was for information purposes only. In the newspaper there are no in-depth comments on some events. In particular, the newspaper avoided discussions about American politics, except on the issues which directly mattered to the Catholic Church.

Key words: The Catholic Bulletin, Archdiocese of St. Paul, immigration, U.S. immigration policy, Slovene immigrants

UVOD

Časopisni viri sodijo po definiciji med sekundarne vire oziroma vire »druge roke«. Pri tovrstnih virih se zgodovinarji in drugi raziskovalci že srečajo z urejenim zapisom dogodkov, ki ga je določil avtor. Ker je tak zapis lahko bolj ali manj popoln oziroma verodostojen ali celo napačen, je treba presoditi, koliko ustreza tedanjemu dejanskemu stanju. Zato je treba časopisne vire pogosto preverjati in dopolnjevati s pomočjo drugih virov.¹ Kljub temu so časopisni viri pomembni zlasti, ko se zgodovinar sprašuje, kaj so ljudje vedeli o posameznih problemih ali dogodkih in kakšno je bilo njihovo stališče do njih. Za zgodovinarja priseljenstva so časopisni viri pogosto edini vir o nekaterih dogodkih in dejstvih, saj o marsikaterem od teh drugi zapisi oziroma viri ne obstajajo.

¹ Bogo Grafenauer, *Struktura in tehnika zgodovinske vede (Uvod v študij zgodovine)*. Ljubljana, 1960, str. 249–269; Keith C. Barton, Primary Sources in History: Breaking through the Myths. *The Phi Delta Kappan*, Vol. 86, No. 10 (junij 2005), str. 746, dostopno tudi na: http://ldc.wiki.hempfieldsd.org/file/view/Article_Primary_Sources_in_History__Breaking_Through_the_Myths.pdf/424625974/Article_Primary_Sources_in_History__Breaking_Through_the_Myths.pdf (17. 10. 2014); Lubomyr R. Wynar in Anna T. Wynar, *Encyclopedic Directory of Ethnic Newspapers and Periodicals in the United States*, 2nd ed. (Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1976), str. 3; Loretto Dennis Szucs in James L. Hansen, *Newspapers. V: The Source: A Guidebook to American Genealogy*, ur. Loretto Dennis Szucs in James L. Hansen. Provo, UT, 2006, str. 561–602, dostopno tudi na: http://www.ancestry.com/wiki/index.php?title=Overview_of_Newspapers_in_Family_History (19. 10. 2014).

Eden takšnih časopisov, ki je objavljal novice o priseljskih skupnostih na območju Srednjega Zahoda ZDA,² je bil tednik *The Catholic Bulletin*, uradno glasilo rimskokatoliške nadškofije St. Paul v Minnesoti. Pobudnik izdavanja časopisa je bil John Ireland, nadškof iz St. Paula, ki se je zavedal, kakšno moč je imela pisana beseda v tedanjem svetu (ko še ni bilo televizije, svetovnega spleta ali mobilne telefonije). Prva številka je izšla 7. januarja 1911 oziroma več kot desetletje za tem, ko se je moral časopis *The Northwestern Chronicle* leta 1900 zaradi finančnih težav preseliti iz St. Paula v Milwaukee in je nadškofija v St. Paulu ostala brez svojega glasila. Izhajanje tednika *The Catholic Bulletin* je poleg izgradnje katedrale v St. Paulu in bazilike v Minneapolisu predstavljalo enega od treh najpomembnejših dosežkov zadnjih let škofovanja Johna Irelanda.³ *The Catholic Bulletin* je izhajal do leta 1996, nato pa se je preimenoval v *The Catholic Spirit*. Financiral se je s prostovoljnimi prispevki, oglasi in letno naročnino, ki je v letih pred 1. svetovno vojno znašala 1,5 dolarja (preračunano v današnjo vrednost, okrog 36,50 dolarja⁴). Za primerjavo: za hotelsko sobo v St. Paulu je bilo pred prvo svetovno vojno treba plačati 1 dolar ali 2 dolarja na noč.

Namen prispevka je obravnavati vprašanje, koliko informacij so dobili bralci tednika *The Catholic Bulletin* o priseljskih skupnostih v ZDA na splošno, o odnosu ameriške države do priseljavanja in o slovenski priseljski skupnosti v obdobju od začetka izhajanja leta 1911 do leta 1924 oziroma do sprejema nove restriktivne priseljske zakonodaje.

Prvi urednik časopisa *The Catholic Bulletin* je postal 38-letni duhovnik James Michael Reardon. Kot je zapisal, je bil edini cilj časopisa »služiti katoliški Cerkvi, zlasti na severozahodu ZDA, in skrbeti za intelektualne potrebe njenih otrok v vseh zadevah, ki se nanašajo na njihov duhovni

² Srednji Zahod (ang. Midwest) je regija, ki obsega severni in osrednji del ZDA, severno od 37. vzporednika. Razprostira se med gorovjem Apalači na vzhodu in Skalnim gorovjem na zahodu. Obsega zvezne države Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Michigan, Minnesota, Misuri, Nebraska, Severna Dakota, Ohio, Južna Dakota in Wisconsin. Poimenovanje Srednji Zahod se nanaša na lego znotraj ZDA, pri čemer sta poudarjeni legi zahodno od atlantske obale in pred bolj oddaljenim Zahodom, ki se začne s Skalnim gorovjem. Več o tem glej v: John H. Garland, *The North American Midwest: A Regional Geography*. New York, 1955; in Richard Sisson, Christian Zacher, Andrew Cayton (ur.), *The American Midwest: An Interpretive Encyclopedia*. Bloomington, 2006.

³ James Michael Reardon, *The Catholic Church in the Diocese of St. Paul: From Earliest Origin to Centennial Achievement*. St. Paul, 1942, str. 378.

⁴ United States Department of Labor, Bureau of Labor Statistics. Databases. CPI Inflation Calculator: Tables & Calculators by Subject. Dostopno na: http://www.bls.gov/data/inflation_calculator.htm (10. 9. 2014).

blagor«.⁵ Reardon je ohranjal nekatere stalne vsebine. Tako so bili na tretji strani objavljeni prispevki, ki so se nanašali na liturgične zadeve, na peti novice iz škofij v cerkveni provinci, na šesti poročila katoliških misijonarjev iz Azije in Afrike, na sedmi poljudne vsebine za družino (pripovedke, poezija in otroške vsebine), osma stran pa je bila namenjena vprašanjem bralcev in posvetnim novicam tedna. Od leta 1913 je uredništvo objavljalo tudi podpisana pisma uredniku, katerih avtorji so se ukvarjali z odnosi med katoliško cerkvijo in ameriško državo. Istočasno so pričeli objavljati ocene nekaterih knjig. Večina teh ocen je bralce skušala odvrniti od literature, ki so jo katoliški krogi imeli za »heretično in nemoralno«.⁶

Eno najpomembnejših tematik so (vsaj) do leta 1924 predstavljali prispevki o problematiki priseljencev v ZDA. To niti ni presenetljivo, saj je bil to čas množičnega priseljavanja, ko se je v ZDA priselilo tudi več kot milijon ljudi na leto. Izjema so bila leta med prvo svetovno vojno (1914–1918), ko se je priseljavanje v ZDA skoraj popolnoma zaustavilo,⁷ v časopisu pa so namesto priseljenskih vsebin prevladovali zapisi o vojni in poročila z bojišč. Ob vstopu ZDA v prvo svetovno vojno je časopis objavil poziv nadškofa Irelanda, naj vsak državljan ZDA stori tisto, kar je najboljše za Ameriko.⁸ Ta poziv je bil v skladu s politiko amerikanizacije priseljencev, za katero se je zavzemal nadškof Ireland, časopis pa jo je vneto zagovarjal tudi po prvi svetovni vojni.

POMEN NADŠKOFIJE V ST. PAULU IN NJENE KLJUČNE OSEBNOSTI NADŠKOFA JOHNA IRELANDA ZA KATOLIŠKO CERKEV V ZDA

Škofija v St. Paulu je bila ustanovljena 19. julija 1850. Zahtevo za njeno ustanovitev so papežu Piju IX. spomladi 1849 poslali ameriški katoliški škofje z zborovanja v Baltimoru v Marylandu. Kot glavni razlog so navedli naraščanje števila belopoltnih priseljencev na Srednjem Zahodu in novo administrativno ureditev na tem območju.⁹ Ker je bila leta 1848 na Srednjem

⁵ Marvin R. O'Connell, *Pilgrims to the Northland: The Archdiocese of St. Paul, 1840–1962*. Notre Dame, 2009, str. 381.

⁶ Prav tam, str. 382.

⁷ Matjaž Klemenčič, *Immigration and Citizenship in the United States after 1880*. V: Ann Katherine Isaacs (ur.), *Citizenships and Identities: Inclusion, Exclusion, Participation* (Transversal theme, *Citizenships and identities*). Pisa, 2010, str. 235–252.

⁸ O'Connell, *Pilgrims to the Northland*, str. 385.

⁹ Prav tam, str. 47.

Zahodu ustanovljena nova zvezna država Wisconsin, 3. marca 1849 pa je ameriški kongres ustanovil novo administrativno enoto Teritorij Minnesota (Minnesota Territory),¹⁰ je bilo treba na novo urediti tudi razmejitev cerkvene organizacije.

Nova škofija St. Paul je bila vključena v cerkveno pokrajino St. Louis, za prvega škofa pa je bil imenovan Joseph Crétin.¹¹ Pod jurisdikcijo nove škofije je sodil ves Teritorij Minnesota, ki je obsegal območje današnje zvezne države Minnesota in vzhodne dele današnjih zveznih držav Severna Dakota ter Južna Dakota. Pred ustanovitvijo škofije v St. Paulu je bilo to območje v pristojnosti cerkvenih dostojanstvenikov iz nadškofije St. Louis in škofije Dubuque. Takrat še ni bilo stalnih župnij na tem območju. Duhovniki, v glavnem evropski misijonarji, so začeli pogosteje na to območje prihajati po letu 1840. Med temi je treba omeniti tudi škofa Ireneja Friderika Barago (1797–1868) ter duhovnika Franca Ksaverja Pirca (Francis Xavier Pierz; 1785–1880), Jožefa Frančiška Buha (Joseph Francis Buh; 1833–1923) ter Ignacija Tomažina (1843–1916).

Februarja 1875 je bila škofija prestavljena v cerkveno pokrajino Milwaukee. Ustanovljen je bil Apostolski vikariat severne Minnesote (Vicariate of Northern Minnesota), na območju katerega sta bili 1889 ustanovljeni škofiji v St. Cloudu in Duluthu, leta 1909 pa še škofija v Crookstonu. Do podobne kanonične delitve je prišlo leta 1880, ko je bil ustanovljen Vikariat Dakote (Vicariate of Dakotas), s čimer je bil Thomas Langdon Grace, škof iz St. Paula, razrešen odgovornosti za območje zahodno od minnesotske meje. Iz tega vikariata so kasneje nastale škofije Sioux Falls, Rapid City, Fargo, Bismarck in Lead.¹²

V St. Paulu so 31. julija 1884 za škofa imenovali Johna Irelanda (1838–1918), eno ključnih osebnosti poskusa katoliške kolonizacije ZDA in ideologije amerikanizacije katoliških priseljencev ter katoliške hierarhije. Sodeloval je tudi pri ustanavljanju Ameriške katoliške univerze (The Catholic University of America) v Washingtonu, Ameriškega katoliškega zgodovinskega društva (United States Catholic Historical Society) in bil ena ključnih osebnosti protialkoholnega gibanja.¹³ Papež Leon XIII je 4.

¹⁰ Theodore C. Blegen, *Minnesota: A History of the State*. Minneapolis, 1963, str. 160–165; William W. Folwell, *A History of Minnesota*, vol. 1. St. Paul, 1921, str. 489–495.

¹¹ O'Connell, *Pilgrims to the Northland*, str. 27–48.

¹² Prav tam, str. 186.

¹³ O nadškofu Johnu Irelandu glej v Marvin R. O'Connell, *John Ireland and the American Catholic Church*. St. Paul, 1988.

maja 1888 škofijo v St. Paulu na pobudo Propaganda Fide¹⁴ povzdignil v nadškofijo. V tem obdobju je na območju škofije živelo okrog 130.000 katoličanov, ki jih je v 195 cerkvah oskrbovalo 147 duhovnikov.¹⁵

Nadškof Ireland je opravil pomembno nalogo v odnosu katoliške cerkve do priseljavanja v ZDA. Bil je vnet zagovornik amerikanizacije, in to tako vernih priseljencev kakor tudi katoliške hierarhije. Pri tem je šlo zlasti za problem nemških priseljencev, ki so zaradi svoje številčnosti (v večji meri kot drugi priseljenci) ohranjali nemški jezik kot liturgični jezik v cerkvi.¹⁶ Zanimivo je, da je tako rekoč po pravilu nameščal Slovence, ki so obvladali nemški jezik, za župnike nemških župnij, še posebej velikih v Minneapolisu in St. Paulu ter v bližnji okolici.¹⁷ V času svojega škofovanja je Ireland posvetil štirinajst škofov, ki so bili različnega etničnega porekla. Med njimi sta bila tudi dva Slovenci, James Trobec (leta 1897 za škofa v St. Cloudu) in John Stariha (leta 1902 za škofa v Leadu), in le en nemški Američan. Podobna merila je upošteval tudi pri predlogih za imenovanja monsinjorjev, saj je imenoval Slovence Alojza Pluta, Poljaka Dominica Majerja, Čeha Francisa Tichyja in dva Nemca, Henryja Sandmeyera in Wendelina Stulza.¹⁸ Ker je Ireland v visoke nazive imenoval kar nekaj Slovencev, so nekateri ameriški zgodovinarji v svojih delih poskušali ustvariti vtis, da so bili duhovniki slovenskega porekla pri nadškofu Irelandu še posebej dobro zapisani. Tako je ameriški zgodovinar Marwin R. O'Connell zapisal: »Če bi Tichy (monsinjor češkega porekla – op. a.) imel slovensko ime, bi se morda lahko potegoval za škofovski naziv«. ¹⁹ Omeniti je še treba, da je ameriško zgodovino pisje Trobca in Stariho dolgo obravnavalo kot nemško govoreča, saj sta oba pred nastopom škofovske službe delovala na nemških župnijah v St. Paulu; Trobec v župniji St. Agnes, Stariha pa v župniji St.

¹⁴ Propaganda Fide (od leta 1888 Kongregacija za evangelizacijo ljudstev) je bila Kongregacija Svetega sedeža, ki jo je papež Gregor XV. ustanovil leta 1622, da bi širila krščanstvo na območjih, kjer to še ni bilo razširjeno, in za obrambo dediščine vere v tistih krajih, kjer je bila vera ogrožena s strani heretikov. Propaganda Fide je imela za nalogo organizirati misijonsko aktivnost katoliške Cerkve. Pod neposredni nadzor te organizacije so ZDA kot misijonska dežela sodile vse do leta 1908. – Glej: Andrea Gagliarducci, *Propaganda Fide R.E.: un intrigo clerical vip*. Milano, 2010; in Andrija Nikić (ur.), *Povijesni arhiv kongregacije za evangeliziranje naroda, bivša »De propaganda fide«*. Mostar, 1996.

¹⁵ O'Connell, *John Ireland*, str. 251.

¹⁶ O'Connell, *Pilgrims to the Northland*, str. 297–312.

¹⁷ Prav tam, str. 305.

¹⁸ O'Connell, *Pilgrims to the Northland*, str. 348–349.

¹⁹ Prav tam, str. 350.

Francis. Šele O'Connell je v začetku 21. stoletja prvi zapisal, da sta bila oba Slovenca.²⁰

Nadškof Ireland je bil tudi v tesnih stikih s politiki v Minnesoti pa tudi v Washingtonu. Po političnem prepričanju je bil republikanec in je bil v dobrih odnosih z vsemi štirimi republikanskimi predsedniki v času njegovega (nad)škofovanja, še zlasti s Theodorjem Rooseveltom, ki ga je večkrat gostil v Beli hiši. Republikanski politiki so hvalili zlasti njegovo protialkoholno kampanjo med priseljenci. Te pohvale so nadškofa Irelanda le še utrjevale v prepričanju, da bi morebiten uspeh protialkoholnega gibanja med »srednjim razredom lahko bil ključ za amerikanizacijo priseljencev«.²¹

Čeprav je bil vnet zagovornik amerikanizacije priseljencev, je (nad)škof Ireland odigral pomembno vlogo pri razvoju slovenske skupnosti v ZDA, še zlasti v severni Minnesoti. Bil je v pogostih stikih s slovenskimi misijonarji, ki so delovali med Indijanci plemen Ottawa in Očipve, versko oskrbovali slovenske župnije ali so delovali v župnijah z nemško govorečimi priseljenci.²²

THE CATHOLIC BULLETIN O PRISELJENSKI POLITIKI IN PRISELJEVANJU V ZDA

Kot je bilo že omenjeno, je časopis *The Catholic Bulletin* do leta 1924 namenjal precej pozornosti priseljski problematiki. To niti ni presenetljivo, saj je zaradi hitrega naraščanja števila prebivalcev na Srednjem Zahodu prihajalo do mnogih sprememb v administrativni ureditvi in posledično tudi do novih razmejitev cerkvenih provinc in meja nadškofij ter škofij. Medtem ko je leta 1850 živelo na območju današnje zvezne države Minnesota le 6.077 belopoltnih prebivalcev in nekaj deset tisoč Indijancev, je do leta 1880 število prebivalcev naraslo na nekaj več kot 780.000, do leta 1910 pa na 2,76 milijona.²³ Med temi je bilo skoraj 1,5 milijona priseljencev in njihovih potomcev. Okrog 532.000 jih je bilo iz Skandinavije, skoraj

²⁰ Prav tam, str. 201.

²¹ O'Connell, *John Ireland*, str. 395.

²² Jurij Trunk, *Amerika in Amerikanci*. Celovec, 1913, str. 501–502; Darko Friš, *Ameriški Slovenci in Katoliška cerkev: 1871–1924*. Celovec-Ljubljana-Dunaj, 1995, str. 89–91; O'Connell, *Pilgrims to the Northland*, str. 96–101.

²³ *Thirteenth Census of the United States Taken in the Year 1910. Supplement for Minnesota: Population, Agriculture, Manufacture, Mines and Quarries*. Washington D.C., 1913, str. 568.

400.000 iz Nemčije,²⁴ 10.661 pa je bilo prebivalcev s slovenskim maternim jezikom.²⁵

Ker se je v drugem desetletju 20. stoletja priselilo v ZDA tudi po več kot milijon novih priseljencev na leto (izjema so bila leta med prvo svetovno vojno), je *The Catholic Bulletin* posvetil precej prostora ideji katoliške kolonizacije, o čemer so razpravljali tudi na sestankih ameriških katoliških škofov na katoliški univerzi v Washingtonu 27. aprila 1911²⁶ ter v St. Louisu v Misuriju, 2. in 3. maja istega leta. Udeleženci sestankov so se zavzeli za ustanovitev katoliškega kolonizacijskega gibanja, ki naj bi pospeševalo in vodilo katoliško kolonizacijo ter pomagalo priseljencem v ZDA k naselitvi v »najboljših delih Amerike«. Ob tem je John J. Glennon, nadškof iz St. Louisa opozoril, da je večina novih priseljencev kmetov in če ti »niso pravilno vodeni«, se v glavnem nastanijo v prenaseljenih mestih, kjer se zaposlijo v rudnikih, topilnicah ali na železnici in pogosto podležejo »skušnjam modernega sveta«. ²⁷ Na konvenciji v St. Louisu v Misuriju je bila 2. maja 1911 ustanovljena Ameriška katoliška kolonizacijska družba (National Catholic Colonization Society). Družba naj bi takoj začela organizirati kolonizacijske urade po posameznih škofijah.²⁸ Na sestanku družbe 11. julija v Chicagu je bilo sklenjeno, da naj bi pričeli z ustanavljanjem katoliških kolonij po vseh ZDA, takoj ko bodo pripravljena ustrezna zemljišča in podpisani sporazumi z vsemi zainteresiranimi. Ker je šlo za ustanavljanje katoliških naselbin, so bila v pogodbah, podpisanih z zemljiškimi družbami, predvidena tudi zemljišča za cerkev, župnišče, šolo, bivališča za redovnice in prostor za pokopališča. Načrtovano je bilo, da naj bi v vsaki od takšnih kolonij živelo 100 družin na 100 farmah.²⁹

Sredi decembra 1913 je *The Catholic Bulletin* poročal, da naj bi imela Ameriška katoliška kolonizacijska družba že precej kolonij in da so se po letu dni in pol dela prepričali o varnosti in uspešnosti sistema katoliške kolonizacije. Med največje uspehe družbe so šteli dejstvo, da so se v omenjenih kolonijah naseljevali priseljenci različnih narodnosti, to pa je bil rezultat sodelovanja Ameriške katoliške kolonizacijske družbe z direktorji katoliških priseljenjskih društev v Evropi, med njimi tudi s Petrom Paulom

²⁴ *Thirteenth Census of the United States Taken in the Year 1910. Volume 1: Population.* Washington D.C., 1913, str. 601.

²⁵ *Thirteenth Census*, 1913, str. 1001.

²⁶ Meeting of the Archbishops, *The Catholic Bulletin*, 6. 5. 1911, št. 18, str. 1.

²⁷ Colonization, *The Catholic Bulletin*, 13. 5. 1911, št. 19, str. 1.

²⁸ National Catholic Colonization Society, *The Catholic Bulletin*, 3. 6. 1911, št. 22, str. 1.

²⁹ National Catholic Colonization Society, *The Catholic Bulletin*, 29. 7. 1911, št. 29, str. 1.

Cahenslyjem, predsednikom Družbe Sv. Rafaela, in dr. Pisanom iz Rima, ki ga je papež imenoval za generalnega direktorja italijanskih izseljencev. Pri *The Catholic Bulletin* so izpostavili še odvečen strah, da se kolonisti ne bi amerikanizirali. Tako so med drugim zapisali: »Otroci kolonistov se bodo povsem amerikanizirali, ne da bi pri tem prehitro izgubili njihove 'rasne' kvalitete, in sicer tako, da bodo kombinirali najboljše značilnosti, ki prevladujejo v starem in novem svetu. Koga briga, če ti priseljenci želijo ohraniti svoj materni jezik, če bodo postali vredni ameriški državljani.«³⁰

The Catholic Bulletin je podpiral zamisel o katoliški kolonizaciji. Dejstvo je, da je vsak nov priseljenc rimskokatoliške vere pomenil nov vir prihodkov za rimskokatoliško Cerkev v ZDA, ki se je pogosto spopadala s pomanjkanjem denarja. To pa je bilo v nasprotju s stališči rimskokatoliške Cerkve v Evropi, kjer si je cerkvena hierarhija prizadevala ljudi odvrniti od izseljevanja. Takšno stališče je odražal, na primer, tudi »Pastirski list«, ki so ga slovenski škofje leta 1913 naslovili na vernike in duhovnike. V njem so svarili pred pretiranim izseljevanjem, »ako nočeta država in cerkev trpeti velike gmotne in moralne škode«.³¹

Z začetkom prve svetovne vojne v Evropi je ideja katoliške kolonizacije začela postopoma zamirati. Največ je k temu pripomoglo skoraj prekinjeno priseljevanje iz Evrope, nekaj pa tudi poročila v medijih, ki niso bili v lasti Cerkve, o predhodnih neuspešnih poskusih oblikovanja kolonij. Eden takšnih ponesrečenih poizkusov, čeprav starejšega datuma, je bila kolonija Colfax v Wet Mountain Valleyju, 90 km jugozahodno od Puebla v Koloradu, ki jo je že leta 1870 poskušal na združni osnovi organizirati Carl Wulsten, ustanovitelj Nemške kolonizacijske družbe (German Colonization Company). Ta je nameraval rešiti nemške delavce, ki so v težkih delovnih razmerah delali v čikaških tovarnah.³² Podobno je jeseni 1895 slovenski župnik Peter Joseph Jeram poskušal »spraviti Slovence ven na deželo« in ustanoviti nekakšno združno družbo v Rajske dolini (Eden Valley) v Kaliforniji. Tudi ta poskus je klavrno propadel.³³

³⁰ Catholic Colonization, *The Catholic Bulletin*, 4. 1. 1913, št. 1, str. 8.

³¹ Frančišek Borgia Sedej, Anton Bonaventura Jeglič, Anton Mahnič, Andreas Karlin, Trifone Pederzoli, Pastirsko pismo – Prečastiti duhovščini in vernikom ilirske cerkvene pokrajine pozdrav in blagoslov v Gospodu. *Ave Maria*, leto 6 (1914), št. 3, str. 67–68.

³² William R. Hentschel, *The German Element in the Development of Colorado*. Denver, 1930, str. 22; Matjaž Klemenčič, *Zgodovina skupnosti slovenskih Američanov v Pueblu, Kolorado* (Zora 79; Ethnicity 13). Maribor, 2011, str. 126–127.

³³ Ivan Molek, Rajska dolina – odlomek iz zgodovine ameriških Slovencev. V: *Ameriški družinski koledar 1931*. Chicago, 1930, str. 32–42; Polonca Cesar-Nedzbala, Rajska dolina. *Dve domovini/Two Homelands* 1 (1990), str. 84–85; Matjaž Klemenčič, *Jurij Trunk med*

Poročila o katoliški kolonizaciji je *The Catholic Bulletin* znova objavil po koncu prve svetovne vojne, ko se je pojavila ideja, da naj bi Ameriška katoliška kolonizacijska družba pripravila vse potrebno za naselitev vračajočih se vojakov z evropskih bojišč. Med temi je bilo tudi precej pripadnikov druge generacije Slovencev, katerih starši so se v ZDA preselili v 80. in 90. letih 19. stoletja. *The Catholic Bulletin* je pisal, da se društvo ni več omejevalo le na katolike kot mogoče kolonizatorje in da naj bi nove kolonije ustanovili v sodelovanju z ameriško vlado. Glede tega sta se generalni direktor agencije Sebastian Gebhard Messmer, nadškof iz Milwaukeeja v Wisconsinu, in kardinal James Gibbons sestala s predstavniki ameriške vlade.³⁴

Poročila časopisa *The Catholic Bulletin* o poskusih katoliške kolonizacije v glavnem predstavljajo le zapis posameznih dogodkov in dejstev. Uredništvo se pri tem ni spuščalo v poglobljene komentarje, redke pa so tudi izjave ali stališča udeležencev omenjenih dogodkov. Na podoben način so strukturirani tudi prispevki, ki so se nanašali na spremembo priseljske zakonodaje.

Takšni so bili, recimo, prispevki o zakonskem predlogu, s katerim so ameriške oblasti nameravale prepovedati vstop v ZDA vsem nepismenim tujcem, nepismene tujce, ki so že živeli v ZDA, pa bi ameriške oblasti lahko poslale nazaj v domovino. Osnutek zakona, imenovanega tudi Dillingham-Burnett Immigration Bill,³⁵ sta vložila William Paul Dillingham, senator iz Vermoneta, in John Brunett, član predstavniškega doma. Uredništvo časopisa *The Catholic Bulletin* ni zapisalo svojega komentarja k temu zakonskemu predlogu, temveč je uporabilo izjavo poljskega Američana, župnika Alexandra Syskega z župnije St. Michael the Archangel v Haverhillu v Massachusettsu. Ta je dejal, da bi »sprejetje takšnega zakonskega predloga pomenilo smrtno obsodbo za Poljake«, ki zaradi življenja pod Rusijo nimajo možnosti šolanja. Celo več: če poljski oče doma uči svojega otroka brati in pisati, ga ruske oblasti pošljejo v zapor. Podobno naj bi se godilo tudi župnikom. Po mnenju župnika Syskega tako večina poljskih priseljencev,

Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Kolorado, in v San Franciscu, Kalifornija. Celovec-Ljubljana-Dunaj, 1999, str. 375–380.

³⁴ Catholic Colonization. *The Catholic Bulletin*, 25. 1. 1919, št. 4, str. 8.

³⁵ Hearings before the United States House Committee on Immigration and Naturalization, Sixty-Second Congress, Second Session. Part 8: Hearings Relative to the Dillingham Bill, S. 3175, To Regulate the Immigration of Aliens to and the Residence of Aliens in the United States, May 4, 7 and 8, 1912. Washington, 1912, str. 1–224. Dostopno na: <http://pds.lib.harvard.edu/pds/view/6319142?n=401&imagesize=2400&jp2Res=0.5&printThumbnails=no> (20. 12. 2014).

ki so živeli v okviru carske Rusije, ne bi zadostila pogojem predlaganega zakonskega osnutka o priseljevanju.³⁶ *The Catholic Bulletin* je, podobno kot drugi tiskani mediji, sredi februarja 1913 poročal o vetu predsednika Williama Howarda Tafta na omenjeni zakonski predlog. Po vetu je senat zakon sprejel z dvotretjinsko večino, medtem ko ga je predstavniški dom zavrnil. Tudi tedaj je časopis objavil le nekaj komentarjev zagovornikov zakona, ki so bili razočarani, ker se v ZDA ne bodo priseljevali le »bolj kvalitetni« priseljenci, in nekaj komentarjev nasprotnikov zakona, ki so se spraševali, »ali ni nepismen človek, ki je mentalno, moralno in fizično v dobri kondiciji, bolj zaželen, kot tisti, ki je intelektualni gigant, vendar je moralno vprašljiv«.³⁷

V podobnem informativnem slogu, brez komentarja, so bili tudi zapisi o zakonskem osnutku iz leta 1913, s katerim so ameriške oblasti želele omejiti priseljevanje na podlagi izvora priseljencev po državljanstvu. Letno število priseljencev iz posamezne države, ki bi jim ameriške oblasti dovolile priselitev v ZDA, ne bi smelo presegati 10 % števila priseljencev, ki že živijo v ZDA. Časopis je navedel še nekatera dejstva, in sicer, da bi se na tak način zmanjšalo število priseljencev iz Avstro-Ogrske iz okrog 220.000 na leto (glede na povprečje zadnjih desetih let) na okrog 167.000 na leto, po enakih merilih pa bi se lahko število priseljenih iz Nemčije povečalo z 35.138 na 250.133, priseljenih iz Velike Britanije pa z okrog 9.500 na 257.383. Tako bi se lahko v davčnem letu od 1. julija 1913 do 30. junija 1914 priselilo v ZDA okrog 1.375.000 priseljencev.³⁸

The Catholic Bulletin je v letih 1921–1924 spremljal tudi sprejemanje najbolj restriktivne zakonodaje o priseljevanju v dotedanji zgodovini ZDA. V zapisih je bilo poudarjeno, da je šlo pri sprejemanju le-te na eni strani za vprašanje omejevanja priseljevanja, na drugi pa za vprašanje diskriminacije, oziroma da priseljevanja ne nameravajo omejiti iz ekonomskih, temveč iz socialnih, religioznih in kulturnih razlogov. Časopis je objavil precej komentarjev zagovornikov in nasprotnikov nove zakonodaje, ki naj bi omejila zlasti priseljevanje iz vzhodne, južne in srednje Evrope.³⁹ Odzivi so bili, seveda, zelo različni. Tako je ob polaganju temeljnega kamna novega doma sindikalne organizacije Knights of Columbus baltimorski nadškof Michael Joseph Curley, na primer, izjavil, »da naj bi Amerika ostala odprta

³⁶ Polish Immigrants. *The Catholic Bulletin*, 20. 7. 1912, št. 29, str. 1.

³⁷ The Immigration Bill. *The Catholic Bulletin*, 22. 1. 1913, št. 8, str. 4.

³⁸ New Immigration Bill. *The Catholic Bulletin*, 21. 6. 1913, št. 25, str. 4.

³⁹ More drastic restraints on immigration probable. *The Catholic Bulletin*, 20. 9. 1924, št. 38, str. 1.

za vse osebe, ki želijo vstopiti in postati dobri državljani«. ⁴⁰ Kljub številnim nasprotovanjem je bil ta skrajno omejevalen Zakon o kvotah (Quota Act) ⁴¹ leta 1924 sprejet. ⁴² S tem se je pričelo novo obdobje v zgodovini priseljevanja v ZDA, ki je trajalo do 60. let 20. stoletja, ko so ZDA znova »odprle« svoja vrata priseljencem. ⁴³

Da se je časopis izogibal razpravam o ameriški politiki, predvsem pa konfrontaciji z ameriško politiko, je ugotavljal tudi Marwin O'Connell. ⁴⁴ Povsem drugače pa je *The Catholic Bulletin* pisal v zadevah, ki so se neposredno dotikale katoliške cerkve. Tako je na primer objavil nasprotovanje ustavnemu dopolnilu o enakosti spolov pri politični participaciji. Po pisanju časopisa naj bi katoliške žene nasprotovale temu ustavnemu dopolnilu, saj naj bi le-to predstavljalo nevarnost za temeljno enotnost krščanske družine. ⁴⁵

THE CATHOLIC BULLETIN O PRISELJENSKIH SKUPNOSTIH IN AKULTURACIJI PRISELJENCEV V ZDA

The Catholic Bulletin je precej prostora namenil tudi predstavitvi nekaterih večjih priseljskih skupnosti. Tako je že ob začetku izhajanja objavil članek z značilnim naslovom »V Ameriki potrebujemo Italijane«. Šlo je sicer za poročilo o govoru Johna Fosterja Carra iz New Yorka, avtorja priročnika *Guide for Immigrants*, ⁴⁶ ki je na takrat značilen način spregovoril o vprašanju karakterja italijanskih priseljencev v ZDA. Med drugim je izjavil, »da v tujini rojeni prebivalci ne predstavljajo grožnje za državo, ki [...] najbolj potrebuje nekvalificirano delovno silo«. Svojo tezo je zagovarjal na podlagi dejstev, da so italijanski priseljenci v ZDA tedaj izdajali okrog 200 časopisov in revij, da so Ameriki dali opero in da naj bi tedaj v

⁴⁰ Archbishop Curley calls immigration law unfair, unwise. *The Catholic Bulletin*, 25. 10. 1924, št. 48, str. 1.

⁴¹ An Act to limit the immigration of aliens into the United States, and for other purposes, approved May 26, 1924. *Congressional Record*, Sixty-Eight Congress, First Session, Chapter 190. Washington D.C., 1914, str. 153–169. Dostopno na: <http://library.uwb.edu/guides/usimmigration/43%20stat%20153.pdf> (20. 12. 2014).

⁴² Reed Ueda, *Postwar Immigration America: A Social History*. Boston in New York: St. Martin's, 1994, str. 22–25.

⁴³ Matjaž Klemenčič, *Immigration and Citizenship*, str. 235–252.

⁴⁴ O'Connell, *Pilgrims to the Northland*, 2009, str. 382.

⁴⁵ Equal Rights Bill not Favored. *The Catholic Bulletin*, 18. 10. 1922, št. 46, str. 5.

⁴⁶ John Foster Carr, *Guida degli Stati Uniti per l'immigrante italiano: pubblicata a cura della società delle Figlie della rivoluzione americana, sezione di Connecticut*. New York, 1910.

ZDA obstajalo 92 pomembnih italijanskih agrarnih skupnosti. Italijani naj bi bili tudi uspešni podjetniki in naj bi samo v New Yorku bilo v njihovi lasti za 110 milijonov dolarjev nepremičnin. Glede kriminala je Carr zapisal, da se je ta med Italijani razvil predvsem zaradi ameriških razmer med izobraženimi razredi Italijanov, medtem ko naj bi nepismen italijanski priseljenc ne bil kriminalcec, ampak delavec.⁴⁷ V enem od člankov je bila opisana tudi zgodovina množičnega italijanskega priseljavanja v ZDA, ki naj bi se začelo leta 1876. Časopis je navedel nekatere podatke o italijanski priseljski skupnosti: da živi v ZDA 1.779.000 Italijanov, ki so po večini verni; imeli naj bi 150 cerkva, okrog 500 duhovnikov in 14 župnijskih šol s 6.273 učenci.⁴⁸ Časopis je poročal tudi o italijanskih društvih in o prvem kongresu italijanskih ameriških društev, inštitucij in časopisov v Philadelphiji marca 1911. Sklican je bil z namenom, da bi prišlo do združitve vseh Italijanov v eno federacijo, ki bi spodbujala naturalizacijo etničnih Italijanov v ameriške državljane, podpiral naj bi prizadevanja italijanske skupnosti po naselitvi na podeželju ter si prizadeval za izboljšanje položaja italijanskega delavstva.⁴⁹

Časopis je na takšen ali drugačen način predstavil skoraj vse večje priseljske skupnosti, ki so živele v ZDA in na območju Minnesote, zlasti nemško,⁵⁰ češko⁵¹ poljsko priseljsko skupnosti⁵² ter priseljence iz Avstro-Ogrske,⁵³ Irske⁵⁴ itd. Večina zapisov je v glavnem nastala ob pomembnejših društvenih dogodkih ali pomembnejših slavjih v okviru rimskokatoliških etničnih župnij.

Precej pozornosti so pritegnili zapisi, ki so se nanašali na problematiko uporabe jezika oziroma jezikov v bogoslužju in šolah. S tega vidika je zanimiv prispevek z naslovom »Ali je v Ameriki le eden, ali več jezikov:

⁴⁷ Italians Needed in America. *The Catholic Bulletin*, 21. 1. 1911, št. 3, str. 1.

⁴⁸ The Italians in America. *The Catholic Bulletin*, 14. 10. 1912, str. 37, str. 1 in 5.

⁴⁹ National Italian Congress. *The Catholic Bulletin*, 22. 4. 1911, št. 16, str. 1.

⁵⁰ German Catholic Federation. *The Catholic Bulletin*, 7. 10. 1911, št. 40, str. 1 in 8; German American Loyalty. *The Catholic Bulletin*, 22. 5. 1915, št. 21, str. 1; The Central Verein. *The Catholic Bulletin*, 17. 5. 1913, št. 20, str. 8; German Societies Convene. *The Catholic Bulletin*, 4. 10. 1913, št. 40, str. 1.

⁵¹ Bohemian Catholics. *The Catholic Bulletin*, 30. 3. 1912, št. 12, str. 1.

⁵² Diocese of Duluth: Cloquet. *The Catholic Bulletin*, 25. 10. 1913, št. 43, str. 5; Polish National Convention. *The Catholic Bulletin*, 14. 9. 1918, št. 37, str. 1; The Polish Union. *The Catholic Bulletin*, 21. 9. 1918, št. 38, str. 5; Church of All Saints. *The Catholic Bulletin*, 12. 10. 1918, št. 41, str. 7.

⁵³ Ambassador Kerens. *The Catholic Bulletin*, 7. 9. 1912, št. 36, str. 1; Hungarian Bishop. *The Catholic Bulletin*, 17. 5. 1913, št. 20, str. 8.

⁵⁴ Irish American History. *The Catholic Bulletin*, 10. 5. 1913, št. 19, str. 1.

patriotizem bi lahko postal ozek«. Šlo je za odgovor enega od naročnikov časopisa *The Catholic Bulletin* na razmišljanje nekega bralca, ki ga je objavilo glasilo brooklynske škofije, *The Tablet*. Slednji je menil, da bi morali v cerkvah uporabljati le angleški jezik, saj da je to »Amerika in angleščina je njen jezik«. Bralec je poudaril, da mnogi vojaki ameriške vojske ne govorijo dobro angleščine, vendar so dobri Američani, medtem ko mnogi, ki dobro govorijo angleščino, niso dobri Američani. Pomembneje kot dejstvo, kateri jezik govori nekdo, se je bralcu časopisa *The Catholic Bulletin* zdela zvestoba »rdeče-belo-modri (ameriški – op. a.) zastavi« in ali nekdo živi kot dober Američan.⁵⁵

Pri polemikah o jeziku je zanimivo, da se uredništvo časopisa *The Catholic Bulletin* ni zavzelo niti za zagovornike niti za nasprotnike uporabe angleščine kot edinega jezika v cerkvi ali v izobraževanju. Je pa uredništvo skrbelo, da je bilo pri večini objavljenih polemik mogoče na takšen ali drugačen način slediti ideji »dobrega Američana«.

Iz prispevkov v časopisu *The Catholic Bulletin* je tudi razvidno, da so se po koncu prve svetovne vojne začele stopnjevat zahteve po odpravi tujih jezikov v bogoslužju in izobraževalnih ustanovah. Na udaru je bil zlasti nemški jezik, pa tudi poučevanje nemškega jezika v javnih, zasebnih in celo župnijskih šolah. To med drugim potrjuje tudi pismo C. E. Byrnea, škofa iz Galvestona v Teksasu, ki je v pismu duhovnikom v svoji škofiji med drugim zapisal: »Prej ko boste uporabljali angleški jezik v vaši šoli in s prižnice, bolj pripravljeni boste na zakonodajo, za katero verjamem, da jo lahko pričakujemo kmalu [...] angleščina je jezik velike večine [...] in [...] mislim, da je v najboljšem interesu vaših otrok, če jih silite, da se naučijo svoje molitve [...] v tujem (angleškem – op. a.) jeziku«. ⁵⁶ Iz zapisa nega je razvidno, da je škof Byrne opozarjal na Smith-Townerjev zakonski osnutek o izobraževanju iz leta 1918, o katerem je tedaj potekala razprava v Kongresu. Šlo je za osnutek, ki je predvidel centralizacijo izobraževalnih sistemov⁵⁷ in je sprožal precej polemik in nasprotovanj, zlasti nemškega »Zentralvereina«. ⁵⁸

V zvezni državi Ohio, kjer so prepovedali poučevanje nemščine, je v tožbenem postopku med drugimi sodelovalo tudi prizivno sodišče Cuyahoga County v Clevelandu. To je ugotovilo, da pravica poučevanja v nemškem

⁵⁵ A Difficulty Solved. *The Catholic Bulletin*, 13. 7. 1918, št. 28, str. 4.

⁵⁶ The Language Question. *The Catholic Bulletin*, 20. 9. 1919, št. 38, str. 1.

⁵⁷ Več o zakonu glej v: The Smith-Towner Bill. *The Elementary School Journal*, leto 20 (april 1920), št. 8, 475–583. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/994235> (15. 10. 2014).

⁵⁸ Central Verein. *The Catholic Bulletin*, 20. 9. 1919, št. 38, str. 1.

jeziku ni zapisana v ustavi ZDA, razen v kolikor je zaobjeta v garancijah svoboščin (Bill of Rights). Ta svoboščina pa je »subjekt«, ki ga lahko nadzira posamezna zvezna država, kateri pa zakonodajalec lahko zaukaže, da ugotavlja, ali je ta »subjekt« v interesu javnega dobrega.⁵⁹

Na podoben način kot v Clevelandu je tudi vrhovno sodišče v Nebraski potrdilo ustavnost tako imenovanega Simanovega zakona o tujih jezikih (An Act Relating to the Teaching of Foreign Languages in the State of Nebraska), s katerim je zakonodajalec aprila 1919 prepovedal poučevanje katerega koli predmeta v kateri koli šoli v katerem koli jeziku, ki ni bil angleščina. Sodišče je ugotovilo, da so iz zakona izvzeti le moralni in religiozni pouk v tujem jeziku ter učenje tujega jezika zunaj rednih šolskih ur.⁶⁰

Po navedbah v *The Catholic Bulletin* so se proti omejevanju uporabe tujega jezika pritožili tudi redovniki benediktinske opatije Mt. Angel iz Oregona. Pritožbo na sodišču v Portlandu so vložili zoper zakon, ki je določal, da bi moralo biti vse, kar je v časopisih objavljeno v tujih jezikih, objavljeno tudi v angleščini. Po mnenju redovnikov naj bi bil zakon, ki omejuje pravico do svobode govora in svobode tiska, v nasprotju s tretjim členom oregonske ustave, ki govori o svobodi religije. Benediktinska opatija je tedaj izdajala časopis St. Joseph's Blatt, ki je izhajal v nemščini v nakladi 24.000 izvodov, časopis Armen-Seelen-Freund v nemškem jeziku v nakladi 14.300 izvodov in pamflet ameriško-švicarske kongregacije benediktincev, ki je bil tiskan v latinščini. Če bi morali vse vsebine prevajati v angleščino, bi opatija morala časopise ukiniti, saj bi bili izdatki prevajanja previsoki.⁶¹

Tudi v prispevkih, ki so se nanašali na predstavitev priseljskih skupnosti in njihovem prilagajanju ameriškemu načinu življenja, se je uredništvo časopisa *The Catholic Bulletin* izogibalo lastnim komentarjem in analizam, v polemičnih člankih pa se uredništvo nikoli ni zavzelo niti za zagovornike niti za nasprotnike katere koli ideje.

ZAPISI O SLOVENSKI IZSELJENSKI SKUPNOSTI

The Catholic Bulletin je precej prostora namenil tudi zapisom o slovenskih izseljencih. Večina od 10.611 oseb s slovenskim maternim jezikom, kolikor so jih našteali ob popisu leta 1910, je živela na severu Minnesote.

⁵⁹ German is Banned. *The Catholic Bulletin*, 27. 12. 1919, št. 52, str. 4.

⁶⁰ Foreign Language Law. *The Catholic Bulletin*, 17. 1. 1920, št. 3, str. 1.

⁶¹ Foreign Language. *The Catholic Bulletin*, 28. 2. 1920, št. 9, str. 1.

Čprav slovenska izseljenska skupnost ni bila med največjimi niti v Minnesoti, še manj pa v ZDA, je *The Catholic Bulletin* objavil o njej precej prispevkov. Med temi je treba najprej omeniti prispevke, v katerih so bili predstavljeni duhovniki slovenskega porekla, ki so delovali na območju nadškofije. Večina teh je bila objavljenih ob njihovih jubilejih ali ob njihovi smrti.

Kar nekaj člankov je bilo posvečenih Jamesu Trobcu, škofu iz St. Clouda, v glavnem ob njegovemu odstopu z mesta škofa, kasneje pa je bilo nekaj zapisov objavljenih tudi ob njegovi smrti.⁶² Več zapisov je bilo tudi o monsinjorju Frančišku Buhu, ki je bil eden najstarejših aktivnih duhovnikov v nadškofiji St. Paul, generalni vikar in nekaj časa tudi administrator škofije v Duluthu. Nanašali so se na 60-letnico njegovega mašništva,⁶³ na ponovno imenovanje za generalnega vikarja škofije v Duluthu,⁶⁴ na praznovanje njegovega 89. rojstnega dneva v Chisholmu, kjer je še vedno deloval kot pomočnik župniku Johnu E. Schiffrerju⁶⁵ in, seveda, na zapis ob njegovi smrti.⁶⁶

Precej prostora je *The Catholic Bulletin* posvetil tudi življenju in delu monsinjorja Alojza Pluta, župnika cerkve sv. Marka v Shakopee v Minnesoti, zlasti ob 50-letnici duhovniškega posvečenja⁶⁷ in ob njegovi smrti.⁶⁸ Zaslediti je mogoče tudi zapis o župniku Johnu Čebulju, ki je vodil gradnjo prve cerkve v Duluthu,⁶⁹ o župniku Aloisiusu Pirnatu iz Gilberta, ki je vodil gradnjo tamkajšnje cerkve,⁷⁰ kasneje pa postal župnik cerkve sv. Elizabete v New Duluthu,⁷¹ o praznovanju srebrnega jubileja župnika Simona Lampeta in o njegovem delovanju med Indijanci Očipve v severni Minnesoti,⁷² o pogrebu Johna M. Solnca, župnika iz St. Paula,⁷³ ki je bil v

⁶² Bishop Trobec Resigns. *The Catholic Bulletin*, 20. 6. 1913, št. 25, str. 1; Testimonial for Bishop Trobec. *The Catholic Bulletin*, 7. 11. 1913, št. 45, str. 1; Farewell Address. *The Catholic Bulletin*, 6. 3. 1915, št. 10, str. 5; Obseques For Bishop Trobec. *The Catholic Bulletin* 11/52, 1 in 8 (24. 12. 1921); Tribute to Bishop Trobec. *The Catholic Bulletin*, 6. 5. 1922, št. 18, str. 4.

⁶³ Right Rev. Monsignor Buh. *The Catholic Bulletin*, 27. 6. 1918, št. 30, str. 4.

⁶⁴ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 11. 1. 1919, št. 2, str. 5.

⁶⁵ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 2. 4. 1921, št. 14, str. 5.

⁶⁶ Monsignor Buh is Dead. *The Catholic Bulletin*, 11. 2. 1922, št. 6, str. 4.

⁶⁷ Mgr. Plut's Jubilee. *The Catholic Bulletin*, 20. 2. 1915, št. 8, str. 1.

⁶⁸ Death of Monsignor Plut. *The Catholic Bulletin*, 24. 2. 1917, št. 8, str. 1.

⁶⁹ Catholicity in Duluth. *The Catholic Bulletin*, 16. 1. 1915, št. 3, str. 1 in 8.

⁷⁰ Diocese of Duluth: Gilbert. *The Catholic Bulletin*, 28. 9. 1911, št. 39, str. 5.

⁷¹ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 16. 9. 1916, št. 38, str. 5.

⁷² Diocese of Duluth: Jubilee of Father Lampe. *The Catholic Bulletin*, 8. 11. 1913, št. 45, str. 5.

⁷³ Father Solnce Called to His Reward. *The Catholic Bulletin*, 20. 10. 1915, št. 47, str. 1.

preteklosti tudi eden kandidatov za škofa v St. Cloudu,⁷⁴ o posvetitvi Johna Jersheta na St. John's University v Collegevillu v Minnesoti,⁷⁵ o župniku Francisu Mihelcicu, ki je bil jeseni 1917 imenovan za pomočnika Josepha Buha v Elyju⁷⁶ itd.

Posebej pa je treba izpostaviti še zapisa o maši zadušnici za škofom Johnom Stariho, prvim škofom v Leadu, ki je »šest tednov pred tem umrl v Laibach Austria«⁷⁷ in o smrti slovenskega duhovnika Johna Bajca iz Jolieta v Illinoisu.⁷⁸

The Catholic Bulletin je pogosto poročal tudi o prireditvah v okviru župnij. Večinoma je šlo za kratke napovednike, kjer je bila navedena vrsta dogodka (npr. birma, misijon itd.), kraj, ura ter imena sodelujočih, nekaj pa je bilo tudi kratkih zapisov o samem dogodku.⁷⁹ Ob teh je mogoče zaslediti tudi prispevke o prireditvah nekaterih organizacij, ki niso delovale v okviru Cerkve, bile pa so katoliško usmerjene. Tako je časopis poročal o konvenciji Jugoslovanske katoliške jednote v Evelethu, ki je potekala od 3. do 12. septembra 1916,⁸⁰ in o letni konvenciji Kranjsko slovenske katoliške jednote v Evelethu 20. avgusta 1917.⁸¹

The Catholic Bulletin je predstavil tudi nekatere naselbine, v katerih se je naselilo večje število slovenskih priseljencev, kakršne so bile Ely,⁸² Virginia,⁸³ Alexandria⁸⁴ in Hibbing.⁸⁵ Opisani so tudi Shakopee,⁸⁶ Red Wing⁸⁷ in Cloquet,⁸⁸ ki so bile pomembne zaradi delovanja slovenskih misijonarjev Čebulja, Ločnikarja in Lampeta, ter Grand Rapids,⁸⁹ pomemben zaradi delovanja slovenskih misijonarjev Buha in Tomažina. V teh pri-

⁷⁴ O'Connell, *John Ireland*, str. 430–431.

⁷⁵ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 17. 6. 1916, št. 25, str. 5.

⁷⁶ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 10. 11. 1917, št. 35, str. 5.

⁷⁷ Diocese of Lead. *The Catholic Bulletin*, 25. 1. 1916, št. 3, str. 5.

⁷⁸ Slovenian Priest Dead. *The Catholic Bulletin*, 6. 3. 1915, št. 10, str. 1.

⁷⁹ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 27. 5. 1912, št. 17, str. 5; Diocese of Duluth, *The Catholic Bulletin*, 6. 12. 1913, št. 49, str. 5.

⁸⁰ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 7. 10. 1916, št. 41, str. 5.

⁸¹ Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 25. 8. 1917, št. 34, str. 5; Diocese of Duluth. *The Catholic Bulletin*, 1. 9. 1917, št. 35, str. 5.

⁸² Ely, Minn. *The Catholic Bulletin*, 31. 5. 1919, št. 22, str. 7.

⁸³ Virginia, Minn. *The Catholic Bulletin*, 10. 5. 1919, št. 19, str. 6–7.

⁸⁴ Alexandria, Minn. *The Catholic Bulletin*, 10. 7. 1920, št. 27, str. 7.

⁸⁵ Hibbing. *The Catholic Bulletin*, 26. 4. 1924, št. 17, str. 5.

⁸⁶ Shakopee, Minn. *The Catholic Bulletin*, 10. 9. 1921, št. 37, str. 6.

⁸⁷ Red Wing, Minn. *The Catholic Bulletin*, 29. 10. 1921, št. 44, str. 5.

⁸⁸ Cloquet, Minn. *The Catholic Bulletin*, 2. 12. 1922, št. 48, str. 5.

⁸⁹ Grand Rapids, Minn. *The Catholic Bulletin*, 9. 12. 1922, št. 49, str. 5.

spevkih so predstavljeni nastanek in razvoj naselbine ter župnije pa tudi nekatera podjetja. Kot takšni predstavljajo koristen vir za zgodovinarje.

Večina omenjenih zapisov o slovenski izseljenski skupnosti je le informativnega značaja. Opisana so le dejstva oziroma dogodki, kot jih je doživel poročevalec, ni pa komentarjev uredništva. Izjemo predstavlja le članek, ki ima sicer malo skupnega z življenjem v nadškofiji in s Cerkvijo v ZDA, saj se ukvarja s položajem cerkve v Jugoslaviji in v Sloveniji. Zanimivo je, da neznani pisec opozori na dejstvo, da Slovenci žive tudi v škofijah Trst in Gorica, pa tudi v celovški škofiji, ki tedaj niso bile v »Jugoslaviji« (Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev). Opozarja na ustanovitev univerze v Ljubljani in na poskuse germanizacije koroških Slovencev. Poudari tudi, da so ob ustanovitvi univerze v Ljubljani ustanovili tudi teološko fakulteto. Navedenih je tudi precej podrobnosti o le-tej, o literarni aktivnosti Slovencev v letu 1920, njihovih časopisih in založbah. Govori tudi o katoliški cerkvi v drugih delih Jugoslavije, med njimi tudi v Srbiji. Med drugim omenja tudi Nicholasa Velimirovića, ki si je prizadeval za sodelovanje med katoliškimi in pravoslavnimi hierarhijami v Jugoslaviji. Avtor je pravilno ugotovil, da je bodočnost nove države odvisna od religiozne tolerance in če se bo ta uveljavila, naj bi Jugoslavija odigrala pomembno vlogo pri »zmagi« katoliških idej v vzhodnih deželah.⁹⁰

To je eden redkih prispevkov v časopisu, ki skuša bralcu neko temo predstaviti problemsko in ne le zapisati golih dejstev. Je pa tudi nekako razumljivo, saj se ne ukvarja s problematiko, ki bi bila v tesnejši povezavi s politiko ZDA.

ZAKLJUČEK

Iz navedenega je razvidno, da so bralci časopisa *The Catholic Bulletin* lahko pridobili mnoge informacije o priseljenskih skupnostih v ZDA na splošno, o odnosu ameriške države do priseljevanja in o slovenski priseljenski skupnosti. Vendar pa so bili vsi zapisi le informativnega značaja in pisani v jeziku, ki je bil razumljiv tedanjemu bralcu (večinoma le z dokončano osnovno šolo). Poglobljenih komentarjev o posameznih dogodkih pa v časopisu (skoraj) ni mogoče zaslediti. Še posebej se je časopis izogibal razpravam o ameriški politiki, razen v zadevah, ki so se neposredno dotikale katoliške cerkve. Pri polemikah, ki so se razvile ob razpravah o

⁹⁰ The Church in Jugoslavia. *The Catholic Bulletin*, 16. 10. 1920, št. 41, str. 8.

priseljenski zakonodaji ali o rabi (tujih) jezikov, se uredništvo časopisa *The Catholic Bulletin* ni zavzelo niti za zagovornike niti za nasprotnike katere koli od idej. Je pa uredništvo skrbelo, da je bilo pri mnogih polemikah mogoče tako ali drugače slediti ideji »dobrega Američana«.

Ker se je časopis loteval številnih tem, pomembnih za zgodovino migracij v ZDA in zgodovino izseljevanja v ZDA, in ker je z novicami pokrival široko območje med gorovjem Apalači na vzhodu in Skalnim gorovjem na zahodu, predstavlja koristen vir informacij za zgodovinarje. Iz zapisov je razvidno, da je lahko »povprečen bralec« pridobil mnoge informacije o posameznih problemih ali dogodkih. Za zgodovinarja, ki se ukvarja z zgodovino priseljevanja v ZDA, predstavljajo prispevki iz časopisa *The Catholic Bulletin* pogosto edini dostopni vir o posameznih dogodkih in dejstvih, saj o marsikaterem od teh drugi zapisi ne obstajajo. Mnogi od teh dogodkov so (verjetno) opisani v župnijskih kronikah, ki pa so laičnim raziskovalcem težje dostopni.

Iz članka izhaja tudi, da so mnogi slovenski duhovniki napredovali v okviru ameriške hierarhije zaradi znanja nemškega jezika. Zlasti je to značilno za nadškofa Irlanda, ki je na velike in bogate etnično nemške župnije raje nastavljal slovenske kot nemške duhovnike, seveda pa so ti slovenski duhovniki znali nemško. Tudi identifikacija slovenskih duhovnikov, monsinjorjev in škofov kot Slovencev je v znanstveni literaturi nekaj novega, saj so jih doslej večinoma identificirali kot »Avstrijce«.

VIRI IN LITERATURA

Arhivski viri

An Act to limit the immigration of aliens into the United States, and for other purposes, approved May 26, 1924. *Congressional Record*, Sixty-Eight Congress, First Session, Chapter 190. Washington D.C., 1914, str. 153–169. Dostopno na: <http://library.uwb.edu/guides/usimmigration/43%20stat%20153.pdf> (20. 12. 2014).

Hearings before the United States House Committee on Immigration and Naturalization, Sixty-Second Congress, Second Session. Part 8: Hearings Relative to the Dillingham Bill, S. 3175, To Regulate the Immigration of Aliens to and the Residence of Aliens in the United States, May 4, 7 and 8, 1912. Washington, 1912, str. 1–224. Dostopno na: <http://pds.lib.harvard.edu/pds/view/6319142?n=401&imagesize=2400&jp2Res=0.5&printThumbnailails=no>.

Časopisni viri

Catholic Bulletin – Minneapolis

Monografije

Theodore C. Blegen, *Minnesota: A History of the State*. Minneapolis, 1963.

John Foster Carr, *Guida degli Stati Uniti per l'immigrante italiano: pubblicata a cura della società delle Figlie della rivoluzione americana, sezione di Connecticut*. New York, 1910.

Bogo Grafenauer, *Struktura in tehnika zgodovinske vede (Uvod v študij zgodovine)*. Ljubljana, 1960.

William W. Folwell, *A History of Minnesota*, vol. 1. St. Paul, 1921.

Darko Friš, *Ameriški Slovenci in Katoliška cerkev: 1871–1924*. Celovec-Ljubljana-Dunaj, 1995.

Andrea Gagliarducci, *Propaganda Fide R.E.: un intrigo clerical vip*. Milano, 2010.

John H. Garland, *The North American Midwest: A Regional Geography*. New York, 1955.

Bogo Grafenauer, *Struktura in tehnika zgodovinske vede (Uvod v študij zgodovine)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1960.

William R. Hentschel, *The German Element in the Development of Colorado*. Denver, 1930.

Matjaž Klemenčič, *Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike ter zgodovina slovenskih naselbin v Leadvillu, Kolorado, in v San Franciscu, Kalifornija*. Celovec-Ljubljana-Dunaj, 1999.

Matjaž Klemenčič, *Zgodovina skupnosti slovenskih Američanov v Pueblu, Kolorado (Zora 79; Ethnicity 13)*. Maribor, 2011.

Andrija Nikić (ur.), *Povijesni arhiv kongregacije za evangeliziranje naroda, bivša »De propaganda fide«*. Mostar, 1996.

Marvin R. O'Connell, *John Ireland and the American Catholic Church*. St. Paul, 1988.

Marvin R. O'Connell, *Pilgrims to the Northland: The Archdiocese of St. Paul, 1840–1962*. Notre Dame, 2009.

James Michael Reardon, *The Catholic Church in the Diocese of St. Paul: From Earliest Origin to Centennial Achievement*. St. Paul, 1952.

Richard Sisson, Christian Zacher in Andrew Cayton, ur., *The American Midwest: An Interpretive Encyclopedia*. Bloomington, 2006.

Reed Ueda, *Postwar Immigration America: A Social History*. Boston in New York, 1994.

Thirteenth Census of the United States Taken in the Year 1910. Supplement for Minnesota: Population, Agriculture, Manufacture, Mines and Quarries. Washington D.C., 1913.

Thirteenth Census of the United States Taken in the Year 1910. Volume 1: Population. Washington, 1913.

Jurij Trunk, *Amerika in Amerikanci*. Celovec, 1913.

Lubomyr R. Wynar in Anna T. Wynar, *Encyclopedic Directory of Ethnic Newspapers and Periodicals in the United States*, 2nd ed. Littleton, CO, 1976.

Članki

Keith C. Barton, Primary Sources in History: Breaking through the Myths. *The Phi Delta Kappan*, Vol. 86, No. 10 (junij 2005), str. 745–753. Dostopno na: http://ldc.wiki.hempfieldsd.org/file/view/Article_Primary_Sources_in_History__Breaking_Through_the_Myths.pdf/424625974/Article_Primary_Sources_in_History__Breaking_Through_the_Myths.pdf.

Polonca Cesar-Nedzbalá, Rajska dolina. *Dve domovini/Two Homelands* 1 (1990), str. 83–106.

Matjaž Klemenčič, Immigration and Citizenship in the United States after 1880. V: Ann Katherine Isaacs (ur.), *Citizenships and Identities: Inclusion, Exclusion, Participation* (Transversal theme, Citizenships and identities. Pisa, 2010, str. 235–252.

Ivan Molek, Rajska dolina – odlomek iz zgodovine ameriških Slovencev. V: *Ameriški družinski koledar 1931*. Chicago, 1930, str. 32–42.

Frančišek Borgia Sedej, Anton Bonaventura Jeglič, Anton Mahnič, Andreas Karlin, Trifone Pederzoli, Pastirsko pismo – Prečastiti duhovščini in vernikom ilirske cerkvene pokrajine pozdrav in blagoslov v Gospodu. *Ave Maria*, leto 6 (1914), št. 3, str. 67–68.

Loretto Dennis Szucs in James L. Hansen, Newspapers. V: *The Source: A Guidebook to American Genealogy*, ur. Loretto Dennis Szucs in James L. Hansen. Provo, UT, 2006, str. 561–602; dostopno na: http://www.ancestry.com/wiki/index.php?title=Overview_of_Newspapers_in_Family_History.

Spletni viri

United States Department of Labor, Bureau of Labor Statistics. Databases. CPI Inflation Calculator: Tables & Calculators by Subject. Dostopno na: http://www.bls.gov/data/inflation_calculator.htm (10. 9. 2014).

The Smith-Towner Bill. *The Elementary School Journal* leto 20 (april 1920), št. 8, 475–583. Dostopno na: <http://www.jstor.org/stable/994235> (15. 10. 2014).

THE CATHOLIC BULLETIN, THE NEWSLETTER OF THE ARCHDIOCESE OF ST. PAUL, MINNESOTA, ON IMMIGRATION TO THE UNITED STATES AND THE SLOVENE IMMIGRANTS BETWEEN 1911 AND 1924

Summary

The treatise deals with the question of how much space and what information *The Catholic Bulletin* devoted to the immigrant communities in the United States in general, the U.S. immigration policy, and the Slovene immigrant communities.

The Catholic Bulletin was the official newsletter of the Roman Catholic Archdiocese of St. Paul in Minnesota. The first issue was published on 7 January 1911. It was published under this name until 1996, when it was renamed *The Catholic Spirit*. The purpose of the journal was "...to subserve [sic!] the Catholic Church, particularly in the Northwest, by ministering to the intellectual needs of her children in all appertains to their spiritual welfare".

Although the newspaper had many regular sections, which were related to the liturgical matters and life in the Archdiocese; one of the most important topics (at least until 1924) were contributions on the issue of immigrants in the United States. Among these contributions, especially important are those in which the authors report on changes in immigrant legislation and contributions to the efforts toward Catholic colonization of the United States in the period before the First World War. Important were also contributions that dealt with individual, especially larger, immigrant communities that lived in the United States and especially in Minnesota. Much space is devoted to German, Czech, Polish, as well as immigrants from the Austro-Hungarian Empire, Ireland, etc. Most of the records on these immigrant communities were printed mainly on the occasions of important celebrations of immigrant societies and ethnic parishes.

Particular attention is dedicated to the Slovene ethnic communities. Most of the articles deal with presentation of certain important personalities from the ranks of the Slovene Catholic community in the Archdiocese of St. Paul (Alojz Plut, James Trobec, John Stariha, Francis Buh, John Solnce, etc.), as well as missionaries, such as Ignatius Tomažin, Joseph Lavtižar and Simon Lampe. Interesting are also some articles which deal with important Catholic parishes (Eveleth, Hibbing, Ely, Tower, Alexandria, etc.), where Slovene immigrants represented an important part of the population. In the newspaper we can also find much information on various events in the religious life in "Slovene" parishes and on the functioning of some Catholic-oriented immigrant organizations.

The author notes that the reader can get a lot of data from this content, which was for information purposes only. In particular, the editorial board tried to avoid discussions about American politics, especially the confrontation with the views of American politicians. Quite differently, *The Catholic Bulletin* touched upon matters that were directly connected to the Catholic Church. Thus, for example, the newspaper published many articles in opposition to the constitutional amendment on gender equality, since this would, in accordance with Catholic views, represent a threat to the fundamental unity of the Christian family.

The author notes that the average reader of *The Catholic Bulletin* could get much information on the immigration issue. It also represents an important (sometimes the only) source for historians and other researchers on some issues related to the immigration in the United States, especially when a historian wondered what people knew about specific problems or events and what their attitude towards them was.

THE CATHOLIC BULLETIN, DIE ZEITUNG DER ST. PAUL ERZDIÖZESE IN MINNESOTA, ÜBER DIE EINWANDERUNG IN DIE USA UND ÜBER SLOWENISCHE EINWANDERER IN DER PERIODE ZWISCHEN 1911 UND 1924

Zusammenfassung

Der Autor dieser Abhandlung beschäftigt sich mit der Frage, welche Informationen das *Catholic Bulletin* über die Einwanderungsgemeinschaften in den USA im Allgemeinen, über die Einwanderungspolitik in den USA und über die slowenische Einwanderungsgemeinschaften in den USA zwischen 1911 und 1924 veröffentlichte und wie viel Platz es diesen Themen widmete.

Das *Catholic Bulletin* war die amtliche Zeitung der römisch-katholischen Erzdiözese St. Paul in Minnesota. Die erste Nummer ist am 7. Januar 1911 erschienen. Unter diesem

Namen wurde die Zeitung bis 1996, als sie als *Catholic Spirit* umbenannt wurde, herausgegeben. Der Zweck der Zeitung war es, „der katholischen Kirche zu dienen, vor allem in Nordwesten und sich um die intellektuelle Bedürfnisse und das seelische Wohlbefinden ihrer Kinder zu bemühen“.

Obwohl die Zeitung viele Standardrubriken hatte, die sich mit liturgischen Themen und dem Leben in der Erzdiözese beschäftigten, war vor allem die Frage der Einwanderer in die USA eine der wichtigsten Themen der Zeitung (wenigstens bis 1924). Unter diesen Beiträgen waren vor allem diejenigen wichtig, die über die Veränderungen in der Einwanderergesetzgebung berichteten und diejenigen, die sich vor dem Ersten Weltkrieg um die katholische Kolonialisierung in den USA bemühten. Bedeutend sind auch Beiträge, die die einzelnen, vor allem größeren Einwanderungsgesellschaften in den USA, besonders in Minnesota, darstellten. Viel Aufmerksamkeit war auch den deutschen, tschechischen und polnischen Einwanderer, sowie Einwanderer aus Österreich, Ungarn und Irland usw. gewidmet. Die Mehrheit solcher Beiträge über diese Einwanderungsgruppen wurde für besondere Anlässe, d. h. bei wichtigen Feiern der Einwanderervereine oder ethnischen Pfarren, veröffentlicht.

Besondere Aufmerksamkeit wurde den slowenischen Einwanderer geschenkt. Die Mehrheit der Artikel stellte bedeutende Persönlichkeiten der slowenischen katholischen Gemeinschaft in der Erzdiözese St. Paul (Alojz Plut, James Trobec, John Stariha, Francis Buh, John Solnce usw.), und Missionare (Ignacij Tomažin, Joseph Lavtižar, Simon Lampe) vor. Einige Beiträge über bedeutende katholische Pfarren (Eveleth, Hibbing, Ely, Tower, Alexandria), in denen die slowenischen Einwanderer einen wichtigen Teil der Bevölkerung darstellten, sind auch sehr interessant. In der *Catholic Bulletin* Zeitung fanden wir zahlreiche Informationen über verschiedene Ereignisse aus dem kirchlichem Leben in „slowenischen“ Pfarren und Informationen über die Aktivitäten einiger katholisch-orientierten Einwanderungsorganisationen.

Der Autor stellt fest, dass diese Inhalte für die LeserInnen sehr aufschlussreich waren, obwohl sie nur von informativen Natur waren. Die Redaktion versuchte es, vor allem die Abhandlungen über die amerikanische Politik, die direkt auf die katholische Kirche gerichtet waren, zu vermeiden. So veröffentlichte die Zeitung z. B. mehrere Artikel, in denen sie sich gegen die Verfassungsänderungen zu Gunsten der Geschlechtergleichberechtigung äußerte, da diese Änderungen im Gegensatz zu katholischen Werten waren und so eine Gefahr für die Grundeinheit der christlichen Familie darstellten.

Der Autor stellt auch fest, dass ein Durchschnittsleser des *Catholic Bulletin* viele Informationen über die Frage der Einwanderung bekam. Das *Catholic Bulletin* stellt eine bedeutende (manchmal auch einzige) Quelle für Historiker und andere Forscher dar, die Antworten auf Fragen bezüglich der Einwanderungsproblematik in den USA suchen, vor allem aber, wenn die Historiker wissen wollen, was die Menschen über spezifische Probleme oder Ereignisse wussten und was sie von ihnen hielten.